



INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI



 <https://innoworld.net>

 +998335668868

////////

ILMIY JURNAL

////////

ICJ JOURNALS
MASTER LIST

ISSN

INTERNATIONAL
JOURNAL
OF
SCIENCE
AND
TECHNOLOGY
INTERNATIONAL CENTER

doi

zenodo

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Google Scholar

open access.nl



INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

2-JILD, 3-TO'PLAM
2025

Jurnal quyidagi xalqaro bazalarda indekslanadi:

Google Scholar  digital object identifier

ResearchGate

zenodo



ADVANCED SCIENCE INDEX



OpenAIRE



Academic
Resource
Index
ResearchBib



Directory of Research Journals Indexing

Ilmiy jurnalning rasmiy sayti:

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2025

O'ZBEK VA INGLIZ TILIDA MEDIK TAVSIYALARDAGI MODALLIK IFODALARINING QIYOSIY TAHLILI

Rahmatullayeva Fazilat Zuhriddinovna

Andijon Davlat Tibbiyot instituti

O'zbek tili va adabiyoti, tillar

kafedrası o'qituvchisi

e-mail: fazilatrahmatullayeva0711@gmail.com

Annotatsiya: ushbu maqolada o'zbek va ingliz tillarida tibbiy tavsiyalarda qo'llaniladigan modallik ifodalari qiyosiy tahlil qilinadi. Modal fe'llar, modal birliklar, buyruq mayli, shart mayli hamda tavsiya beruvchi nutq uslublarning grammatik va pragmatik xususiyatlari tahlil etiladi. Tibbiy kommunikatsiyada modallikning roliga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: modallik, modal fe'llar, tibbiy diskurs, tavsiya, lingvistika, qiyosiy tahlil, pragmatika.

Annotation: this article provides a comparative analysis of modality expressions used in medical recommendations in Uzbek and English languages. It examines modal verbs, modal units, imperative mood, conditional mood, and speech patterns used for giving advice, focusing on their grammatical and pragmatic features. Special attention is given to the role of modality in medical communication.

Keywords: modality, modal verbs, medical discourse, recommendation, linguistics, comparative analysis, pragmatics.

Zamonaviy tibbiy kommunikatsiyada bemor va shifokor o'rtasidagi o'zaro tushunish darajasi, muloqotning aniq, ravshan va ishonchli bo'lishi katta ahamiyatga ega. Ayniqsa, medik tavsiyalarda qo'llaniladigan **modallik ifodalari** tibbiy diskursning muhim pragmatik unsurlaridan biri bo'lib, ular tavsiyaning darajasi, shoshilinchligi, majburiylik yoki ixtiyoriylik ko'lamini belgilaydi.

Modallik vositalari shifokor nutqida nafaqat lingvistik birlik sifatida, balki muloqotda ishtirokchilarning rollari, mas'uliyati va muloqot strategiyalarini aks ettiruvchi pragmatik kategoriya sifatida ham namoyon bo'ladi.

Tibbiy maslahatlar va tavsiyalar tilshunoslikda alohida o'rganiladigan funktsional nutq turi hisoblanadi. Bu jarayonda modallik muhim ahamiyatga ega bo'lib, tavsiyaning qat'iylilik darajasi, shifokor va bemor o'rtasidagi nutqiy masofa, yumshoqlik, tavsiya miqdori va majburiylik darajasini belgilaydi.

O'zbek va ingliz tillarida tibbiy tavsiyalar qanday ifodalanishi, modal birliklar orqali qanday pragmatik yuk oshirilishi masalasi mazkur maqolaning asosiy tadqiq obyektidir. So'nggi yillarda tibbiy diskursga oid tadqiqotlar kuchaygan bo'lsa-da, **o'zbek va ingliz tillarida medik tavsiyalarning modallik asosida qiyosiy tahlili hali yetarli darajada o'rganilmagan**. Bu esa mavzuning ilmiy va amaliy ahamiyatini oshiradi

Modallik — gap mazmuniga zaruriyat, tavsiya, ehtimollik yoki majburiyat ma'nosini qo'shuvchi til birliklari majmuasidir. Tibbiy tavsiyalarda modallik: ehtiyotkorlikni ifodalaydi, zaruriyatni bildiradi, qat'iylik darajasini belgilaydi, maslahatning darajasini aniqlaydi.

Masalan: Siz dorini ichishingiz kerak – You must take this medicine.

Ingliz tilida medik tavsiyalardagi modallik ifodasida modal fe'llar keng qo'llanadi. Asosiy modal fe'llar sifatida quyidagilarni aytish mumkin:

must – qat'iy tavsiya, majburiyat

You must drink more water.

should – yumshoq tavsiya

You should avoid oily foods.

need to – zaruratni bildiradi

You need to take this pill twice a day.

have to – tashqi majburiyat

You have to stay in bed today.

may / might – ehtimollik, ruxsat

You may feel dizzy.

Hedging (yumshatuvchi) birliklar:

It would be better if...

You might want to...

I suggest you...

It is recommended that...

Ular bemorga bosimni kamaytirish, qo'pol buyruqdan qochish uchun xizmat qiladi.

O'zbek tilida esa medik tavsiyalardagi modallik ko'pincha:

a) Modal fe'llar orqali:

kerak, lozim, shart, mumkin, zarur

Masalan:

Siz doimiy ravishda qon bosimingizni o'lchab turishingiz kerak.

Ko'p suyuqlik ichish zarur.

b) Buyruq mayli orqali:

Dorini o'z vaqtida iching.

Ko'p yurmang.

c) Shart mayli orqali:

Agar qorin og'rig'i davom etsa, shifokorga murojaat qiling.

3 kun o'tib ham tuzalmasangiz, qayta kelishingiz kerak.

d) Yumshatuvchi iboralar:

Yaxshisi shakarli ovqatlarni kamaytiring.

Iloji bo'lsa dam oling, kabilar misoldir

O'zbek va ingliz tilidagi modal fe'llarni qiyosiy tahlil qiladigan bo'lsak, ingliz tilidagi modal fe'llar "Must, Should, Need to, Have to" kabi fe'llar o'zbek tilida "Kerak, Lozim, Shart" kabi ma'nolarda qo'llaniladi. Yumshatuvchi ifodalar sifatida esa, You might want to..., I suggest... Yaxshisi..., Iloji

bo'lsa...kabi tarjima qilish mumkin. Majburiylik darajasi haqida to'xtaladigan bo'lsak, Must – qat'iylikni, keraklilikni ifodalaydi.

Grammatikada modal fe'llar ko'pincha buyruq mayli orqali ifodalanadi. Ingliz tili va o'zbek tilidagi modal fe'llarni pragmatik farqlariga quyidagini misol qilish mumkin:

– ingliz tilida indirekt (bilvosita) tavsiya keng tarqalgan:

You might need to rest (yumshoq)

– o'zbek tilida esa to'g'ridan-to'g'ri buyruq gaplar ko'p ishlatiladi:

Dam oling. Ko'p yurmang.

– ingliz tilida modal fe'l tanlash orqali yumshoqlik darajasi belgilanadi, o'zbek tilida esa intonatsiya va kontekst muhim rol o'ynaydi.

Xulosa qilib shuni aytish kerakki, o'zbek va ingliz tillarida medik tavsiyalarda modallik grammatik, semantik va pragmatik jihatdan farqlanadi. Ingliz tilida modal fe'llar asosiy o'rinni egallasa, o'zbek tilida buyruq va shart mayli orqali tavsiya berish ko'proq kuzatiladi. Ingliz tilida tavsiyaning yumshoq, muloyim ifodasi keng ko'rinishda ishlatilsa, o'zbek tili ko'proq sodda, bevosita shakllarni qo'llaydi. Medik kommunikatsiyada modallik — shifokorning bemor bilan aloqa madaniyatini belgilovchi vosita bo'lib, uni o'rganish tibbiy tarjima, tibbiy lingvistika va madaniyatlararo kommunikatsiya uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Azizova, D. (2019). O'zbek tilida modallikning grammatik ifodalanishi. Toshkent: Fan nashriyoti.
2. Palmer, F. R. (2001). Mood and Modality. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Coates, J. (1983). The Semantics of the Modal Auxiliaries. London: Croom Helm.
4. Lyons, J. (1977). Semantics. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Yuldasheva, M. (2020). "O'zbek tili modal birliklarining tibbiy tavsiyalarda qo'llanilishi." O'zbek tili va adabiyoti jurnali, №5, 45–53.
6. Hoge, L. (1997). Adverbs and Modality in English. London: Longman.

INTERNET SAYTLARI:

- 1.Google.uz
- 2.Wikipediya.uz
- 3.Ziyonet.uz